

PRESENTACIÓ

Aquest és el tercer monogràfic dedicat al tema de la dona publicat al llarg de la història de la revista *Papers*. El primer va ser el número 9 i el segon el número 18. La fita és significativa perquè posa de manifest que, més enllà de les modes, els diferents equips que han impulsat la revista han mantingut un interès per un tema encara avui prou controvertit. Aquest número 30 sorgeix de la necessitat de fer un balanç sobre els estudis entorn al tema de la dona. La nostra intenció al posar en marxa aquest número ha estat tractar d'oferir una panoràmica sobre l'actual estat d'aquesta qüestió a l'Estat espanyol. Creiem que calia fer-ho per tal de palesar una sèrie de canvis que s'han anat produint en aquests darrers deu anys, a l'entorn d'uns temes que tracten bàsicament de les discriminacions i/o desigualtats socials per raons de sexe.

Aquests canvis són producte de múltiples factors i podríem dir que tenen un caire més qualitatiu que quantitatiu pel que fa a l'obtenció de millores concretes en la situació real de les dones. És a dir, fóra absurd pensar que les discriminacions i desigualtats abans esmentades han desaparegut en aquests darrers anys. Però sí pot afirmar-se que hi ha hagut en el conjunt de la transició política que ha viscut l'Estat espanyol alguns indicis que demostren que les dones, tot i el reflux del moviment feminista, estan sortint de la seva suposada invisibilitat.

Entre els diferents camins que estan fent possible aquesta nova visió, trobem dos tipus d'instruments. En primer lloc els organismes creats per l'Administració Pública, com poden ser l'Instituto de la Mujer creat pel PSOE el 1983, entitat continuadora de la Subdirección de la Condición Femenina creada per la UCD, i/o les diferents comissions, entitats i càrrecs que existeixen a gairebé tots els nivells de govern local i autonòmic, de les quals la Comissió Interdepartamental creada per la Generalitat de Catalunya l'estiu del 1987 és una mostra recent. En segon lloc, els grups d'estudis dedicats al tema de la dona que també en aquests darrers anys s'han anat creant i/o consolidant a l'entorn de departaments o institucions universitàries. En aquest sentit cal destacar que si a finals dels anys setanta només podia parlar-se dels grups que més o menys funcionaven a la Universitat Autònoma de Barcelona i a l'Autònoma de Madrid, avui en dia són ja deu els grups universitaris que han donat suport a un document presentat davant la reforma de plans d'estudi que està en curs tal com preveu la LRU. Un document on es reclama l'eliminació dels continguts sexistes encara presents en els actuals plans d'estudi i una potenciació de la recerca en aquesta mateixa línia.

No hi ha dubte que no són aquests dos tipus d'instruments els únics que han servit per a configurar els canvis abans esmentats. De fet podem dir que l'existència de les entitats governamentals i dels grups universitaris són en gran manera el fruit de la força i de les demandes que el moviment feminista va tenir els anys setanta, en aquest país. Si resseguim la llista de bona part de les persones responsables de tirar endavant els esforços d'abans i els d'ara hi trobarem fortes coincidències. Les possibles diferències existents entre un i altre temps perfilen la distància que hi ha entre el discurs ideològic i el coneixement especialitzat o, si ho preferiu, el camí que va des de la reivindicació a la tasca de gestió. I possiblement d'aquí neixin les variacions significatives que han fet donar un tomb qualitatiu al tema de la dona.

D'altra banda, com bé sabem les i els qui ens dediquem a l'estudi de la realitat social i a més pretenem conèixer-la per tal d'evidenciar que el que existeix no és l'únic possible, fer recerca és una de les poques possibilitats de produir coneixement nou. A més, també sabem que cal tenir organismes públics que donin fons per dur-la a terme, com més específics millor. Les entitats esmentades estan servint, entre d'altres coses, per fer possible que els grups d'estudi de les universitats de Barcelona, Madrid, València, País Basc, Granada i Màlaga puguin cada cop més investigar i transmetre els seus coneixements. No és evidentment aquest l'únic camí perquè les discriminacions per raons de sexe desapareguin, però és una bona manera de contribuir-hi.

Els articles que formen part del conjunt d'aquest número pretenen ser una mostra d'aquest tipus d'estudis i recerques. En primer lloc trobareu uns escrits que contribueixen a dibuixar el debat teòric entorn la conveniència d'organitzar els estudis de la dona en grups *ad hoc* a l'estil d'allò que a les universitats anglosaxones consideren com a *Women's Studies*. L'article de Mary Nash és una bona aproximació a quina és la panoràmica internacional entorn aquests grups. En l'escrit de Verena Stolcke hi veureu la defensa d'un punt de vista oposat a la creació dels *Women's Studies* que pot, sense cap mena de dubte, resultar polèmic. Amparo Moreno, a continuació i en la línia habitual de les seves reflexions, posa de manifest com l'androcentrisme que presideix qualsevol forma de coneixement és la clau a considerar en tots els estudis sobre la dona. M. Jesús Izquierdo clou aquest apartat de reflexió teòrica general amb una proposta sobre la pertinència o no de considerar la dona com a objecte d'estudi en el camp de les ciències socials.

A continuació i com a exemple dels instruments específics per a la recerca que sobre el tema de la dona han sorgit en aquests darrers temps, podreu llegir l'article de M. Luisa Moltó. L'economista valenciana ens explica les característiques dels indicadors socials que l'Instituto de la Mujer de Madrid està impulsant per avaluar la situació de la dona a Espanya, tot seguint les pautes del model elaborat per las Naciones Unides. L'article següent, escrit per Teresa Torns i Tina Brullet, tracta de fer un repàs de la situació dels centres de documentació sobre la dona i de descriure les funcions de suport a la investigació que porten a terme.

El tercer bloc d'informació està compost per un seguit d'articles que reflecteixen alguns exemples de les recerques més recents sobre la qüestió que ens ocupa. Raquel Osborne ens parla de temes com la pornografia i la prostitució en relació a la sexualitat de les dones, des d'una òptica que tracta de no marginalitzar uns afers que no sempre han estat tractats amb el rigor i la seriositat que es mereixen. José Ignacio Casas i M. Ángeles Sallé demostren un cop més ser uns excel·lents especialistes, capaços de tractar la qüestió de l'ocupació de les dones des d'òptiques no sexistes. Tina Brullet escriu sobre l'educació dels nens i nenes i la força de transmissió dels rols sexuals. Finalment, un equip d'especialistes en demografia ens parla sobre les variacions en els rols de les parelles segons siguin cases o cohabitants.

En darrer terme apareix la bibliografia. No és una bibliografia extensa, sinó merament indicativa d'algunes de les publicacions que en aquests darrers anys s'han editat a l'Estat espanyol. Existeixen al mercat diferents repertoris bibliogràfics que poden ser consultats a l'igual que els centres de documentació especialitzats que es citen en aquest monogràfic. Fins i

«Papers»: Revista de Sociologia

tot comptem amb l'existència de bases de dades —DONUA i BIMU— a més d'alguna altra en fase de realització i projecte, de les quals us recomanem la utilització. Completa aquest apartat d'informació bibliogràfica la llista d'estudis i recerques realitzats amb el suport de l'Instituto de la Mujer de Madrid. Un organisme que amb la seva subvenció ha ajudat també a fer possible la publicació d'aquest número de *Papers*.

TERESA TORNIS